

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ЧИТАННЯ ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Юфименко В.Г., Пилипченко В.А.

Поняття «розвиток мови» охоплює вміння слухати, розмовляти, читати і письмово висловлювати свої думки.[2] Для студентів-іноземців, які навчаються в медичній академії, дуже важливо навчитися правильно читати і розуміти наукові тексти, оскільки обсяг матеріалу, що вивчається, дуже великий, а тимчасові рамки навчання обмежені. Тому на заняттях із російської мови викладач має приділяти особливу увагу навчанню правильного і продуктивного читання, яке дасть можливість студентам правильно розуміти, запам'ятовувати і використовувати в мовленні наукову медичну лексику і термінологію.

Уміння читати ґрунтується на інших навичках, ніж уміння розмовляти і розуміти мову на слух. Тому так важливо чітко розрізняти читання як особливий вид мовної діяльності. Порівняно недавно побутувала помилкова думка, що люди, які добре розмовляють будь-якою іноземною мовою, зможуть без труднощів прочитати і зрозуміти будь-який текст цією мовою. У свідомості багатьох, зокрема і самих іноземних студентів, мовленнєві навички розцінюються як ті, які зумовлюють успішне оволодіння мовою в цілому. Подібне розуміння виникає з традиційної оцінки володіння мовою, добре знати мову - означає добре говорити нею; якщо людина вільно говорить, то вона, звісно, зможе і прочитати текст, в усякому разі, без особливих зусиль самостійно опанує цим умінням. Неспроможність таких оцінок очевидна. Хоча навчитися говорити іноземною мовою зазвичай легше, ніж навчитися писати нею. І зазначимо, що і читання, і письмова, і усна мова по-своєму складні, важливі, значимі, хоча, зрозуміло, і взаємопов'язані. Володіння усною мовою сприяє успіху в навчанні читанню, особливо, якщо тематичним джерелом читання й усної мови є один і той же текст-один і той же зміст. Тому на

заняттях із російської мови тексти для навчання читанню максимально наближені до тих дисциплін, які студенти вивчають у вузі, тобто профілізовані. Так, для студентів 1 курсу запропоновані тексти «Скелет», "Функции скелета», "Мышцы», "Мышечное чувство», «Сосудистая система», »Сердце», »Слух», «Система пищеварения» та ін. На 2 курсі тексти диференційовані для студентів-стоматологів і студентів медичного факультету. Так, студенти-медики вдосконалюють навички читання на текстах «Возраст и сердце», »Наркоз» »Хирургия будущего», «Эмоциональный стресс и здоровье», »Генетики о раке» та ін., а студенти-стоматологи вивчають тексти відповідно до специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності, а саме: «Стоматология детского возраста», «Развитие зубов», «Пульпит», »Нарушение прикуса в вертикальном направлении», »Первична-костные повреждения и заболевания челюстно-лицевого сустава», «Воспалительные заболевания пародонта» та ін.

Читання може виступати як самостійна методична одиниця навіть тому, що нам доводиться працювати зі студентами, які вивчають російську мову тільки для того, щоб навчитися «дешифровать» - перекладати і розуміти оригінальні російські наукові тексти і ставити їх на службу усній мові.

У навчальному процесі ми використовуємо цю можливість, що диктується методичним принципом комунікативності».

Уміння читати складається з техніки читання (правильного озвучування, вимови слів, словосполучень, речень і вивчення їхніх значень) і розуміння прочитаного. Зріле читання охоплює вміння користуватися словником, граматичним довідником, спиратися на відчуття мови і мовну здогадку.

Під час навчання читанню на просунутому етапі навчання викладач має (навіть іноді на шкоду фонетиці![1]) всіляко прагнути вивільнити студентів із полону форми, спрямувати їхню увагу на сенс читаного. Найелементарнішим методичним підходом тут стане неперевивання того, хто читає, поправляючи його на кожному слові (помилки у вимові краще непомітно записувати, щоби потім виконувати відповідні фонетичні вправи).

На заняттях із російської мови викладачі застосовують набір прийомів, мета яких - відволікаючи від труднощів процесу читання, зосередити зусилля студентів на розумінні підкреслених у тексті ключових слів; провести попередню бесіду за змістом; задати запитання негайно після прочитання та завдання швидко знайти в тексті відповідь на будь-яке запитання і т.д. Як крайній захід викладач має перешкоджати звичній для студентів «методі»: спочатку прочитаю, а потім, "пробігаючи" мовчки ще раз текст, зрозумію. Викладачі мають направляти навчання читанню - читати «про себе», оскільки основний обсяг інформації студенти-медики одержують із конспектів лекцій і підручників, працюючи самостійно як удома, так і в бібліотеці, тим більше, що наукові тексти несуть у собі досить важкий для розуміння іноземцями набір спеціальної наукової медичної термінології. Тому вважаємо, що наше головне завдання на заняттях із російської мови -прищеплювати студентам навички розуміння, осмислення прочитаного вже в процесі первинного читання.

Розрізняють два види читання: аналітичне і синтетичне (або курсорне). Завдання синтетичного читання - охопити ціле, зрозуміти текст без попереднього аналізу лексики, граматичних форм, без перекладу рідною мовою. Таке розуміння відбувається на базі вивчених граматичних явищ і в основному знайомою або похідною від неї лексикою. До такого виду читання ми мусимо максимально підвести студентів-іноземців, які з 3 курсу самостійно, без допомоги викладача російської мови будуть засвоювати медичні знання й опановувати вміннями.

Тому викладач, навчаючи читанню, ретельно готує первинне читання, роз'яснюючи значення заголовка, який часто відображає зміст тексту, пояснюючи незнайомі слова і словосполучення, записуючи їх на дошці, а студенти - в зошитах, пропонуючи роз'яснення важких синтаксичних конструкцій і т.д. Попередньо можуть бути виконані вправи, наприклад: «Подберите слова, которые имеют тот же корень, что и слово...», «Подберите синонимы или антонимы к следующим словам», «замените причастный оборот придаточным определительным предложением » і т.п. Викладач повинен так

підбирати матеріал до вправ, щоби внаслідок їх виконання «випливали», активізувалися слова, необхідні для читання і розуміння наукового тексту.

Самі студенти впевнені, що не зрозуміють текст, якщо не перекладуть його спершу рідною мовою (або мовою-посередником), знаходячи в словнику всі незнайомі слова і звороти мови, а в граматиці - форми. Довести нерациональність такого методу роботи важко, але необхідно, як і переконати в тому, що послівний переклад не обов'язковий, навіть не потрібний. У тексті завжди зустрінуться відомі їм слова і звороти мови, прийменники і сполучники, різноманітність яких невелика, повторювані числівники і займенники; новий іменник виявляється знайомим, тому що він однокореневий з уже відомим прикметником або дієсловом (можливо, дієслово або прикметник відомі завдяки іменнику). Здогадатися про значення таких слів неважко, У фразі з десяти слів про значення двох-трьох нових можна здогадатися, не зупиняючи читання. Якщо студент справді не справляється з текстом, він користується словником, виписує значення слова. Роботі зі словником теж доводиться навчати, виховуючи зацікавленість цим видом діяльності, щоби студент міг легко в ньому орієнтуватися, захоплено і з користю працював. Однак, як ми вже говорили, ще важливіше підготувати студентів до читання і розуміння тексту без словника.

Першою умовою тут виступає наявність у студентів потенційного словникового запасу, тобто слів, які можуть бути їм відомі і сприйняті при читанні, хоча вони їх спеціально не вивчали. Правильно відібраний потенційний словник припускає читання і розуміння без словника текстів, де на 100 відомих припадає від 15 до 30 незнайомих слів, пре значення яких можна здогадатися за словотворчими елементами і з контексту. Справді, якщо студенту відомі слова "кровь", "защищать", "соединять", "воспаление", "зуб", "боль" та ін. і закони російського словотворення, то, зустрічаючи в тексті слова "кровяной", "кровеносный", "кровить", "кровавый", "соединительный", "защитный", "воспаляться", "воспалительный", "зубной", "зуботехник", "заболеть", "больничный" та ін., він сам може з'ясувати їхні значення, пов'язати

їх із відповідними іменниками і дієсловами, від яких вони утворені, здогадатися про їхнє спільне значення, а цього вже достатньо для розуміння тексту, який читається.

Про значення складних слів типу "взаимодействие", "кровеносный", "саморегуляция", "жизнеспособный" і т.д. студент здатний здогадатися за початковими, створюючими їх словами "взаимный" і "действие", "кровь" і "нести", "сам" і "регулировать", "жить" і "способность".

Проте вміння дізнаватися і розуміти незнайомі слова не приходить саме собою, йому теж потрібно навчати, пропонуючи цілеспрямовані види вправ. Тому на заняттях ми пропонуємо велику кількість вправ зі словотворення: «От данных глаголов (прилагательных, имен существительных) образуйте существительные (прилагательные, глаголы)»; «Подберите однокоренные или родственные слова к слову»; «В данных словах найдите и подчеркните суффикс (приставку, окончание)»; «Разберите слово по составу» і т.д. Багато з цих завдань супроводжуються вказівкою скласти з одержаними словами речення або словосполучення,

На нашу думку, повинні мати місце і спеціальні вправи, спрямовані саме на формування потенційного словникового запасу, наприклад: «Прочтите имена существительные (прилагательные, глаголы), скажите, от каких глаголов (существительных, прилагательных) они образованы; «Объясните значения следующих слов»; «В предложенном тексте подчеркните слова, которые имеют тот же корень, что и слово»; «Передайте значение слова его синонимом»; «Прочитайте текст, определите по контексту значения выделенных слов» та ін.

Такі вправи, на нашу думку, не тільки формують потенційний словник і мовну здогадку («мовне чуття»), а й знімають психологічну боязнь студентів перед незнайомим словом, текстом, який читається. Подібних завдань поки явно недостатньо в наявних підручниках із російської мови, і ми створюємо власний банк для того, щоби навчити студентів самостійно читати російські наукові медичні тексти лише з частковою опорою на словник або зовсім без неї.

Література

1. Зигун І. В. Вивчення фонетичних засобів мовлення на заняттях із студентами іноземцями / І. В. Зигун, В. Г. Юфименко // Удосконалення навчання практичним навичкам : матеріали конф. – Полтава, 1996. – С. 21–22.
2. Лещенко Т. О. Про деякі аспекти гуманітарної підготовки студентів-медиків / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Гуманітарна та екологічна підготовка студентів : тези навч.-метод.конф. – Полтава, 1994. – С. 42–43.